

2019 İSTANBUL ERMENİ PATRİĞİ SEÇİMİ

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2019 / 36

18.12.2019

7 Aralıkta başlayan, 11 Aralıkta İstanbul Ermeni Patrikhanesinde (Türkiye Ermenileri Patrikliği) düzenlenen oylama ile son bulan iki aşamalı patrik seçimi sonucunda açık ara farkla Episkopos Sahak Maşalyan, 85. İstanbul Ermeni Patriği olarak seçilmiştir.[1] Maşalyan patrik seçilmesiyle beraber II. Sahak unvanını almıştır. Böylece müteveffa Patrik II. Mesrop Mutafyanın 2008 yılında görev yapamaz hale gelmesinden sonra 8 Mart 2019 tarihinde vefatı üzerine başlayan yeni patrik seçme süreci sonuçlanmıştır.

Bu süre zarfında patrik seçimi Türkiye Ermenileri arasında bazı tartışmalara yol açmış, patrik seçiminin idari boyutlarıyla ilgili olarak resmi makamlarla temaslar yapılmış ve Türkiye dışından sürece müdahale etmeye çalışan çeşitli aktörler olmuştur.[2] Bu çalkantılı süreçte resmi makamlarla kavga etmeye çalışan ve patrik kaymakamı olduğunu iddia edenler,[3] kim patrik seçilirse seçilsin onu patrik saymayacağını söyleyenler[4] ve hatta patrik seçimi sürecine karşı dava açanlar da olmuştur.[5] Ancak bütün engelleme çabalarına rağmen, patrik makamına; kendisi hakkında yazılanlara bakılacak olursa; çok iyi eğitimli, hitap ve önderlik yeteneği kuvvetli ve sorumluluklarının bilincinde olan bir şahıs seçilmiştir.[6]

Patrik II. Sahak görevine başlar başlamaz öncelik vereceği konuların başında Türkiye Ermenilerinin bir toplum olarak tekrar yapılanması olduğuna vurgu yapmıştır. Türkiye Ermeni toplumunun kanaat önderleri esasen yıllardır bunun önemini belirtmektedirler. Bu konuda II. Sahak şu açıklamalarda bulunmuştur:

> [☀ Kendi örgütlenmemizi sağlayamazsak boğuluruz. Yılda 12 doğuma karşı 26 ölüm gerçekleşiyor. Cemaatimizin sayısı gittikçe azalıyor. Bundan sonra cemaatimizi daha derli toplu hale getirecek bir üst çatının yasal çerçevesi için çalışacağız. Biz bu ülke için değerli bir azınlığız. Devlet katında her zaman değerli olduğumuz söyleniyor. Bu ülkenin sadık vatandaşları olarak Türkiyeye katkı sunmaya devam edeceğiz. Ancak sorunlarımız varken yok diyemeyiz.

> Öncelikle insan kaynakları birimi oluşturmak istiyoruz. Seçimlere girdik ancak kaç insanımız hayatta, kaç seçmenimiz var bilmiyoruz. Öldüğü halde seçmen listelerinden çıkartılmayanları tespit ettik. Türkiyedeki tüm azınlıkların toplam sayısı 80 bini geçmez. Gerekli ihtimam gösterilmezse bu ülkenin rengi olarak fakirleşeceğiz.
>
> İslam coğrafyasında en az Hıristiyan barındıran ülke Türkiye. Kültürel, dilsel zenginliği kaybetmek de fakirleşmedir. [...][7]

Bir açıklaması ise şu şekilde olmuştur:

> [☀ Ruhunu kaybetmeyen hiçbir halkı yok edemezsiniz. Dolayısıyla patriklik ve patrikler bizim manevi dünyamızı düzenleyen insanlar. Dolayısıyla patriklik olarak yapmamız gererken ilk şey yeni bir heyecan, yeni bir ruh, yeni bir ufuk açmak halkımızın önüne. Onu gerçekleştirdiğimizde öteki şeyler zaten yavaş yavaş yoluna girer. Halk ve patriği kucaklaştı ve şimdi heyecanla yeni atılımlar yapmak, cemaatin önüne birikmiş sorunları çözmek istiyorlar. Tabii ki bunlar değişik alanlarda uzun uzun açıklamayı gerekiyor ama çözmemiz gereken ilk konu, bizim örgütlenme eksikliğimizi tamamlamak.[8]

Patrik II. Sahakı seçimde elde ettiği başarıdan dolayı tebrik ediyor ve kendisine yeni görevinde başarılar diliyoruz. Bununla beraber şu iki hususu yeni Patriğin dikkatine getirmenin önemli olduğunu düşünüyoruz:

1) Osmanlı döneminin sonlarına doğru maalesef bazı Ermeni patrikleri, devleti ve temsil ettikleri halkın çıkarlarını göz ardı ederek Osmanlı İmparatorluğunu zayıflatmaya, hatta çökertmeye çalışan yabancı güçlerle iş birliği yapmıştır. Bu davranış, kökleri 1460lara dayanan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin itibarına hem devlet hem de halk nezdinde zarar vermiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile yeni bir döneme girilmiş, İstanbul Ermeni Patrikhanesi Türkiyenin önemli kurumlarından bir tanesi haline gelmiş ve Patrikhane, Osmanlı döneminde yapılan hataların tekrarlanmamasına özen göstermiştir.

II. Sahak, bu meselenin öneminin ve etkilerinin farkında olduğunu belirtircesine şu açıklamayı yapmıştır: [☀ İslamofobinin yanlışlığını konuştuğumuz gibi, Hristiyan fobisini de konuşmamız lazım. 100 yıl önce olanlar olmuş bitmiş. Gayrimüslimler artık beşinci kol değil, her zaman olduğu gibi sadık vatandaşlar.[9] Patrik bu sözlerle geçmişin geçmişte bırakılması gerektiğini ve geleceğe karşılıklı güvenle ilerlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Patriğin vurgu yaptığı, Türkiye Ermeni toplumunun tekrar yapılanmasının, karşılıklı güvenin kuvvetlendirilmesine ve kültürel renkliliğin canlandırılmasına önemli katkı sağlayacağı beklenir.

Buradan da görüleceği üzere, patriklerin dini bir kimliği olduğu kadar doğal olarak siyasi bir etkinliği de vardır. Bu konuda geçmiş bir yazımızda şu tespiti yapmıştık:

> Unutulmamalıdır ki, Ermeni Apostolik Kilisesinin en üst düzey dört yetkilisinden birisi olan İstanbul Ermeni Patrikleri Osmanlı İmparatorluğu döneminde sadece bir dini önder olmakla kalmamış, Ermeni topluluğunun en önde gelen kanaat

önderlerinden birisi olmuşlardır. Bu çerçevede de İstanbul Ermeni Patrikleri kanaat önderlikleri üzerinden, dini yetkilerinin ötesinde siyasi güç de elde etmişlerdir (bu olgu, Ermeni yazarlar tarafından da kabul görmektedir). Bu bağlamda yeni seçilecek İstanbul Ermeni Patriğinin bu gelenek doğrultusunda, ancak laik cumhuriyet ilkeleri çerçevesinde, bir yandan Ermeni topluluğunun dini ihtiyaçlarını karşılayabilen, dini önderlik yapabilen, diğer yandan da devlet yetkilileri ile uyumlu bir şekilde çalışabilen sağduyulu ve yapıcı tutuma sahip bir kişi olması gerekmektedir.[10]

2) Nikol Paşinyanın Ermenistanda 2018 yılında iktidara gelmesiyle beraber Ermenistan, Pan-Ermenizmi bir dış politika aracı olarak benimsemiştir.[11] Ermenistan, kendisinin tüm dünyadaki Ermeniler için bir merkez olduğunu iddia etmeye başlamış, tüm dünyadaki Ermenileri Ermenistana daha fazla yatırım yapma ve Ermenistanla ilgilenme çağrısı yapmaktadır. Bu çerçevede, kendine has tarihi ve geleneksel bir yapısı olan ve Türkiyenin temel unsurlarından birisi olan Türkiye Ermeni toplumunu, sanki Ermenistanın bir diasporasıymış gibi yansıtmaya çalışan aktörler ortaya çıkmıştır. Bu aktörler ayrıca Türkiye Ermenilerine, Ermenistanın ve Diaspora Ermenilerinin kavgacı zihniyetini ve Türkiye karşıtı söylemlerini dayatmaya çalışmaktadır.[12]

İstanbul Ermeni Patrikhanesi, bu zamana kadar kendisini bu tür girişimlerden hep uzak tutmuştur. Bu bağlamda II. Sahak, Ermenistanın ve Diaspora Ermeni gruplarının yoğun olarak desteklediği ve yaymaya çalıştığı soykırım iddialarını yabancı parlamentolar nezdinde ele alınmasını eleştirerek ilkeli bir duruş sergilemiştir:

> Bazı şeyler önemsenmemeli. Parlamentolarda sürekli bir şeyler geçiyor. Bizi ilgilendiren ve doğrudan müdahil olmamızı gerektiren bir şey yok. Türkiye'deki Ermeniler olarak 100 yıl önce bu topraklarda yaşanan acıların başka ülkelerin parlamentolarında stratejik, ekonomik, politik baskı unsuru olarak kullanılmasını bizi üzüyor. Ecdadımıza yöneltilmiş uygunsuz bir durum olarak görüyoruz.
>
> Biz isterdik ki bu topraklarda yaşanan sorun, bu topraklarda yaşayan insanlar tarafından konuşulsun. Özellikle Türkiye ve Ermenistan ilişkileri düzelsin, taraflar konuşabilsin. Taraflar konuşamadığı için üçüncü, dördüncü taraflara, okyanus ötelerine söz söylemek hakkı doğuyor. Keşke Ermenistan-Türkiye protokolleri hayata geçirilebilseydi, Viyana buluşmaları gerçekleşebilseydi, ortak tarih komisyonları kurulsaydı. Bütün bunlar bizim halletmemiz gereken durumlar. Bunlar ertelendiği için Türkiye'yi sıkıştırabilmek için bir koz olarak kullanıyor. Türkiye'yi sıkıştırmak için ortaya konulan bir 'Ermeni tezi' kullanılmış duygusu yaratıyor. Bunun da çok ahlaki olduğunu düşünmüyorum.
>
> İşin siyasi bir boyutu var. Ben bir siyaset adamı değilim. Bunu yorumlamak siyasetçilere düşer. Biz Ermeni toplumu olarak Türkiye'ye entegre olmuş insanlarız. Kader birliği yaptık bu ülkeyle. Bu ülkenin bütün unsurlarıyla uyum içinde bir yaşam kurduk. Biz 100 yıl önce yaşananları hatırlayarak unuttuk. Unutarak hatırlıyoruz. Bu İstanbul Ermeni toplumunun bir seçimi. Biz bu ülkede yaşamayı seçtik. Bu bizi diasporadan ve Ermenistan Ermenilerden ayıran bir durum. Biz 1915 travmasını yaşadık ve bir şekilde bu ülkede kalarak tedavi ettik. Türkiye Ermenileri'nin dışında

> gelişen politik olaylar ister istemez bizi de etkiliyor. Bu şeylerin Türkiye'de kışkırtılması nefret söylemini de artırıyor.[13]

II. Sahakın bu ilkeli duruşuna Diaspora çevrelerinden kısa sürede tepki gelmiştir. Diasporanın en aşırı görüşlü yazarlarından biri olan Harut Sassounian, yazısında II. Sahakı Türkiyenin propagandasını yapmakla suçlamış ve Türkiye Ermenilerinin temel insan haklarından mahrum edilen tutsaklar olduğuna dair gülünç ve cahilce bir iddia ortaya atmıştır.[14] Türkiyeyi ve toplumunu biraz bile tanıyan herhangi birisi, Sassounian ve onun gibi aşırı görüşlere sahip kişilerin Türkiye ile ilgili tespitlerinin gerçeklerden ne kadar uzak olduğunu anlayacaktır.

Sassounianın yazısı, Türkiye Ermenileri ile Diaspora Ermenileri arasındaki bazı temel farkları gözler önüne sermektedir. Türkiye Ermenileri ülkeyle bütünleşmiş ve ona her ne olursa olsun sahip çıkan vatandaşlar iken, Diaspora Ermenilerinin maalesef pek çoğu; Türkiyeye karşı cahil görüşleri olan, Türklere karşı nefreti bir kimlik olarak benimseyen, geçmiş acı olayları olduğu gibi irdelemeye cesareti olmayan ve uzlaşmaktan ziyade ilkel bir intikam alma peşinde koşan insanlardır. Bu hususla bağlantılı olarak II. Sahakın daha patrik olmadan önce yaptığı bir tespite burada yer vermek uygun olacaktır:

> [☀ Biz İstanbullu Ermenilerin makus talihi diğer dünya Ermenileri tarafından anlaşılamamak olmuştur. Hep uzaklardan bize nasıl Ermeni olmamız gerektiğini telkin ededururlar. [☀ İstedikleri olmayınca da bize dersimizi vermeye kalkar, onur, korkaklık ve mertlik nutukları atarlar. Şimdi ise nasıl din adamı olmamız gerektiğini bize öğretmeye kalkıyorlar. Onlardan bizi anlamalarını beklemiyoruz. Bizi biz anlayalım, bu yeter.[15]

Yeni İstanbul Ermeni Patriği II. Sahak Maşalyan göreve gelişinin başında, patrikliğin getirdiği görev bilinciyle, Türkiyeyi ve Türkiye Ermeni toplumunu yakından ilgilendiren konularda önemli açıklamalarda bulunmuş ve İstanbul Ermeni Patrikhanesini hak ettiği ciddiyetle yöneteceğinin işaretini vermiştir. Tarihi boyunca bağımsız bir işleve sahip olan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin, bu bilinç içinde ve 85inci Patrik II. Sahak Maşalyan önderliğinde, ülkemizin ve vatandaşlarının çıkarlarına hizmet edeceğine inanıyor ve Patrik II. Sahak'a tekrar başarılar diliyoruz.

**Fotoğraf: DHA*

[1] 85. İstanbul Ermeni Patriği Sahak Maşalyan oldu, *NTV*, 11 Aralık 2019, https://www.ntv.com.tr/turkiye/85-istanbul-ermeni-patrigi-sahak-masalyan-oldu,49XhE3mJyku1AGLUr_fYwA

[2] Mehmet Oğuzhan Tulun, 2019 İstanbul Ermeni Patriği Seçimi Talimatnamesi Ve İlgili Tartışmalar, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2019/27, https://avim.org.tr/tr/Analiz/2019-ISTANBUL-ERMENI-PATRIGI-SECIMI-TALIMATNAMESI-VE-ILGILI-TARTISMALAR

[3] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçim Sürecinde Başa Dönüldü, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2018/10, 2 Mayıs 2018, https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIM-SURECINDE-BASA-DONULDU

[4] HDP'li Paylan: Seçilen kişiyi patriğim saymayacağım, *The Independent Türkçe*, 7 Aralık 2019, https://www.independentturkish.com/node/100966/haber/hdpli-paylan-se%C3%A7ilen-ki%C5%9Fiyi-patri%C4%9Fim-saymayaca%C4%9F%C4%B1m

[5] Patrik seçimi sürecine karşı yeni bir dava, *Agos*, 12 Aralık 2019, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/23193/patrik-secimi-surecine-karsi-yeni-bir-dava

[6] Mert İnan, Bayrampaşalı Şahinden Patrik Sahak Maşalyana, *Milliyet*, 14 Aralık 2019, http://www.milliyet.com.tr/gundem/bayrampasali-sahinden-patrik-sahak-masalyana-6100538 ; 85. İstanbul Ermeni Patriği Episkos Maşalyandan ilk röportaj! *Sözcü*, 14 Aralık 2019, https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/85-istanbul-ermeni-patrigi-episkos-masalyan-ilk-roportaj-5509879/

[7] İnan, Bayrampaşalı Şahinden Patrik Sahak Maşalyana.

[8] 85. İstanbul Ermeni Patriği Episkos Maşalyandan ilk röportaj!

[9] İnan, Bayrampaşalı Şahinden Patrik Sahak Maşalyana.

[10] Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçim Sürecinde Başa Dönüldü.

[11] Alev Kılıç, Olaylar ve Yorumlar, *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 64 (2019), s. 18, https://avim.org.tr/images/uploads/Yayin/EA-64.pdf

[12] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenilerini Diasporalaştırma Çabaları III, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2019/43, https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERINI-DIASPORALASTIRMA-CABALARI-III

[13] Uğur Yıldırım, Patrik Maşalyan Sabah'a Konuştu! Ermeni Tezi Türkiye'yi Sıkıştırmak İçin Kullanılıyor, *Sabah*, 14 Aralık 2019, https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/12/14/patrik-masalyan-biz-kader-birligi-yaptik

[14] Harut Sassounian, Senate Recognition of Armenian Genocide: Reactions, Next Steps to be Taken, *Asbarez*, December 17, 2019, http://asbarez.com/189560/senate-recognition-of-armenian-genocide-reactions-next-steps-to-be-taken/

[15] Sahak Mashalian, Değabah Sahak Srpazan Maşalyan İle Gündem Üzerine ☀ Facebook paylaşımı, 23 Ekim 2019, https://www.facebook.com/sahak.mashalian/posts/10157228509172012

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "2019 İSTANBUL ERMENİ PATRİĞİ SEÇİMİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2019 / 36. Aralık 18. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/2019-ISTANBUL-ERMENI-PATRIGI-SECIMI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır